

tott töredékei mellett nagyszámú finomkerámia, tálak, csuprok darabjai kerültek elő kisméretű bütykökkel, széles szalagfülekkel. Ez alapján a késő bronzkori halomsíros kultúra telepedett meg a területen. A kutatott 779 m²-nyi területen 20 objektumot tártunk fel

Munkatársak: Bodródi Miklós, Nagy Norbert, Fenyvesi Anita, Linzembold Csongor.

VOICSEK VANDA

479. Szendrő, Felső vár
(KÖH 16787)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

2010. április 7. és szeptember 30. között folytattuk a belső vár középső részén a központi torony, valamint az ehhez Ny felől csatlakozó épületmaradvány régészeti kutatását. A rendkívül csapadékos időjárás miatt a lefolyás nélküli, agyagos területen a munkavégzés szokatlan nehézségekbe ütközött. A Bódván levonuló árhullámok közül kettő elöntötte az ásatási bázist, a munkásokat pedig az árvízi védekezések és kárenyhítési munkálatok miatt hosszabb időszakokra nélkülözni voltunk kénytelenek. Munkavédelmi megfontolásból a központi torony pincéjének mély gödre körül tereplépcsőt kellett kialakítanunk. Mindezen, előre nem látható körülmények miatt a terület teljes feltárását befejezni nem tudtuk.

Elbontottuk a tavaly megnyitott szelvények tanúfalait. A torony pincéjébe vezető lépcsőház DNy-i sarkában a falakhoz utólag illesztett alapozás nem lépcsőfeljáróhoz, hanem egy kályhához tartozott. Ezen építmény DK-i és ÉK-i sarkának pillérialapozása eltérő mélységű. Hasonló pillérszerű alapozás figyelhető meg a lépcsőház ÉNy-i és DNy-i sarkában is. Itt rövid szakaszon a felmenő falazat néhány köve is megmaradt. Ettől Ny-ra agyagos járósínt bizonyítja, hogy az épület Ny felé következő szakasza a belsővár É-i és D-i része közötti összeköttetést biztosító, egy korabeli ábrázolás alapján boltozott ívvel határolt átjáró volt. Az átjáró a teljes épületrész szélességét elfoglalta, s itt a D-i és É-i oldalon alapozás sem készült. Az átjárótól Ny-ra következő, a terepviszonyok miatt bizonyára alapozásában is jórészt elpusztult épületrész DK-i sarkát a B/3 szelvény ÉNy-i sarkában sikerült megfigyelni. A lépcsőlejárót szinte teljesen kiszedték, mindössze a torony Ny-i falának vonalában dokumentáltunk néhány in situ elmállott téglát.

A tavaly előkerült toronyfal-maradványokat kibontottuk, dokumentáltuk. A pincefal alapozás feletti részének belső falsíkjából csak a DK-i és a DNy-i sarokban maradtak meg maradványok. Egyelőre csak a torony D-i felének falait találtuk meg, az É-i oldalon a járósínt alatti alapozásmaradványok megléte nem zárható ki. A mára már elbontott É-i oldal egykori belső Ny-i sarkához csatlakozva 17. sz. végi betöltésű, egykor feltehetően boltozott, mintegy 80 cm széles átjárót találtunk. Az átjáró a toronyfalhoz utólag épült, az É-i falhoz ferdén, ÉNy-ra tartva csatlakozik. Hasonló átjáró bontakozott ki az egykori K-i fal közepén is. A torony

járósíntjére szakadt faltömb alapján a pincét egykor kőboltozat fedhette.

A leletanyag idén szegényesebb, kiemelendők a továbbra is nagy számban előkerülő ólomgolyók, néhány 17. századi kályhacsempe és habán edénytöredék.

TOMKA GÁBOR

480. Szentendre, Szentendrei-Duna-ág
(KÖH 11557)

(Pest megye) I

2010. április 18-án a Búvárrégész Szakosztály önkéntes csapata szonaras mederfelderítést végzett a Szentendrei-Dunában. A kutatás során oldalpásztazó szonárral felszerelt motorcsónakunkkal átvizsgáltuk a Duna-ág jobb és bal partja előtti területet 60-60 m szélességben (a szonár a hajó két oldalán 30 m széles sávot vizsgált). A megtalált anomáliáknál több felvételt is készítettünk, különböző irányokból elhaladva. A vizsgálat során a Luppa-szigettől Szentendre belvárosának D-i széléig hajóztunk fel, ezalatt számos anomáliát találtunk. A felvételek utólagos vizsgálata során kiszűrtük azokat a jelenségeket, amelyek természetes eredetűnek tűntek (uszadék, geológiai jelenségek). A fennmaradó hét helyszín esetében lehetségesnek tartjuk, hogy azok régészeti lelőhelyekre utalnak, azonban a kérdés eldöntéséhez víz alatti kutatásra lesz szükség. A hét helyszínből öt a jobb part előtt található, az egyikük egy védett római lelőhely, a Dera-patak torkolata alatt. A kutatást éppen a térségben ismert duna-parti római lelőhelyek víz alatti kapcsolatainak kiderítése indokolja, mivel a limes világörökségi jelölése szempontjából ez a víz alatti dimenzió különösen nagy értékkel bírhat.

Az S02205-el jelölt pont a Luppa-sziget É-i csúcsa felett található, 4 m körüli mélységben. A sziget feletti zátonyhoz nincs köze. Maga a jelenség egy kompakt, markáns foltból, ill. környezetében néhány kiemelkedésből áll. Jellegét nem lehetett a felvételek alapján eldönteni.

Az S02213 jelű pont kövek, esetleg lekopott cölöpök csoportja a partvonalától 25-30 m-re. A markánsan jelentkező, kerekded, hosszúkás árnyékkal rendelkező jelenségek egy kisebb kiemelkedés tetején találhatóak, 2 m körüli vízben.

Az S2391 összetett jelenség. Egyrészt több kisebb mederkiemelkedést és mélyedést is látunk a térségben, másrészt jól kivehető két lapos felszínű, téglalap alakú, a mederből egyértelműen kiemelkedő tárgy. Ezek a deszkákra utaló jellegzetes képet adták. További kisebb pontszerű tárgyak is látszódtak. A jelenség meghatározása bizonytalan, de hajómaradvány is elképzelhető. A terület 2,5 m víz alatt van. Említést érdemel, hogy az anomáliától É-ra egy kisebb lapos sziget található, vele egy magasságban mindkét parton egy-egy út tart a folyóhoz. Lehetséges, hogy valamikor itt átkelőhely volt.

A másik négy jelenség a Dera torkolatánál található. Közülük legészakabbra az S02269 jelű van. Ez egy kiterjedt, markáns köves folt. Tekintettel arra, hogy a közel-

ben iparterület is található, nem zárható ki a modern eredet (folyóba dőzerolt építési hulladék). Ugyanakkor figyelembe kell vennünk, hogy a magaspartot ezen a szakaszon mossa a folyó, tehát a parton álló egykori épület maradványa is lehet, ebben az esetben a régészeti kor valószínűsíthető. Víz alatti kutatása indokolt.

A térképen S2271 jelű pont a partra merőlegesen, falszerűen húzódó köves sávot jelöl. A sáv hossza mintegy 30 m, és közvetlenül a partfal aljától látható. A jelenség végén egy hosszúkás alakú, jelentős árnyékot mutató tárgy található. Ez lehet gerenda, vagy oszlop. Ennek közelében 2,5 m-es vizet mértünk. Feltételezésünk szerint a jelenség valamilyen gát, sarkantyú lehet. Régészeti eredetével kapcsolatban azért kell óvatosan bánni, mivel a parton ipari létesítmény található. Ezeknél nem ritka, hogy a szennyvizüket a víz alatt, kövekkel letakart csöveken keresztül engedték a Dunába.

Az S02285 és az S2290 közötti sávban több domborulat, köves felület is látszott a képeken, valamint egy a partra merőleges falszerű jelenség 120–150 m hosszan. Mivel ez a terület a Dera-patak torkolatában fekszik, ill. attól D-re, és a képeken számos autógumi is látszott, biztosra vehető, hogy a jelenségek egy része modern szemét. Ugyanakkor a nyilvántartott római lelőhely közelsége felveti, hogy egyes elemek régészeti korúak lehetnek. A kérdést csak merüléssel lehet eldönteni.

Az S02337 és S02349 pontok között található pontokat akkor mértük, amikor egy K–Ny irányú köves felületű kiemelkedésen haladt át a hajó. A felvett pontok kirajzolták az anomália irányát, kiterjedését. A környezetéből méternyire kiemelkedő vonulat a sekély vízben örvénylést keltett, ez hívta fel a figyelmünket. A kiemelkedés közepén deszka, vagy gerenda található, valamint ehhez kapcsolódóan egy éles vonal. A jelenség nagyon hasonlít azokra a jelekre, amelyeket egy hajóroncs produkál. A jelenség kora ismeretlen. Partra szálltunk, és megvizsgáltuk az ártéri erdőt is, de semmilyen jelenséget nem találtunk. A területet víz alatti régészeti módszerrel fel kell deríteni.

Összefoglalásként megállapítható, hogy szonaras kutatásunk során sikerült leszűkíteni azt a területet, amelyet régészeti szempontból a leginkább ígéretesnek tartunk. Víz alatti régészeti módszerrel a feltételezett lelőhelyek azonosíthatók lesznek.

A kutatásban közreműködtek a Kékség és az Amphora Búvárklubok tagjai.

TÓTH JÁNOS ATTILA

481. Szécsény, Belváros (KÖH 33000)

(Nógrád megye) Kö, Kú

2010. május 25. és december 3. között megelőző feltárásokat végeztünk a belváros-rekonstrukció II. ütemének kivitelezéséhez kapcsolódóan.

A romtemplom telkének közepén átlagosan 1,7 m mélységig kutattunk. A romtemplom D-i oldalán a

szintet a középkori temető szintjéig süllyesztettük, a D-i városfaltól É-ra 4–10 m-re a feltárási szint ennél mintegy 0,5–1 m-rel mélyebb volt.

A K-i városfal mentén három helyen kutattunk: két szelvényben – a DK-i rondella csatlakozása mellett, a templom szentélye mögött –, valamint a II. szelvénytől É-ra az ún. X. szondában. A két szelvényvel a sánc szerkezetét és építési periódusait, a szondával az egykori gyilokjáró szerkezetét sikerült tisztázni. Ezen a területen, a faltól Ny-ra 6 m-es sávban szintsüllyesztés nem lehetséges.

A D-i városfal mellett a kutatási terv szerint meg kellett volna újra nyitni a 2000-ben már kiásott, de akkor a szelvény beomlása miatt nem dokumentált árkot. Erre azonban az itteni városfalszakasz statikai problémái miatt nem kerülhetett sor. A sáncfeltöltésből erősen aprózódott háztartási és díszkerámia töredékei, csontfaragványok, üvegtöredékek, valamint a katonai tevékenységgel összefüggő leletek (puska- és ágyúgolyó, gránát) került elő. A sánc szerkezetéből részben leégett, részben elkorhadt famaradványok kerültek felszínre. Utóbbiak rossz megtartásuk miatt nem voltak konzerválhatók. A leletanyag alapján a sánc vizsgált részén az építési tevékenység a 16–17. századra tehető, több periódusban.

A terület középső részén Szécsény kora újkori településének maradványait találtuk meg. Egymás fölé épült könnyűszerkezetes, ill. vályogfalú épületek részletei kerültek elő, melyek feltehetően két telekhez tartoztak. A főfalak iránya alapján legalább két periódus látszik megkülönböztethetőnek, mindkettőhöz találtunk tüzelőberendezéseket is. Az épületek tájolásának egyszerű jelentősebb megváltozása feltehetően az erődítések átalakításával függ össze. Egy korai épület kifestéséből is kerültek elő részletek. A házakhoz tartozó leletanyag 16–17. századi, jó minőségű kerámia, üveg, fém, csont. Emellett jelentősebb mennyiségű szerves anyag (bőr, fa), valamint egy teljes szemeskályha anyaga és alapja is előkerült a IV. szelvényben. Néhány, feltehetően a templom bontásából származó faragott épületagozatot másodlagos felhasználásban találtunk meg a VII. szelvényben.

A VII. szelvényben előkerült korábbi épület padlója alatt a plébániatemplom temetőjének rétegei kezdődtek. A temető D-i szélét a III. szelvényben előkerült 60 cm széles, ~3 m hosszú falcsont jelzi, mely feltehetően a cinterem fala volt. A fal Ny-i folytatásában csak a kiszedett alapárok egy szakaszát sikerült azonosítani. A faltól D-re eső IV. szelvényben a korábbi szintek mélyebben jelentkeztek. E fölött egy 50–60 cm vastag feltöltés jelentkezett, amelyre épült(ek) a későbbi épület(ek). A feltöltés feltehetően a korai sánc itteni megszüntetésével és a D-i városfal megépülésével függ össze.

A DK-i rondella kutatását a csapadékos időjárás és a D-i városfal máig megoldatlan statikai problémái jelentősen akadályozták. A K-i városfalhoz közel eső részen gépi földmunkával sikerült a rondella alapfalának egy